

Відродження на Батьківщині

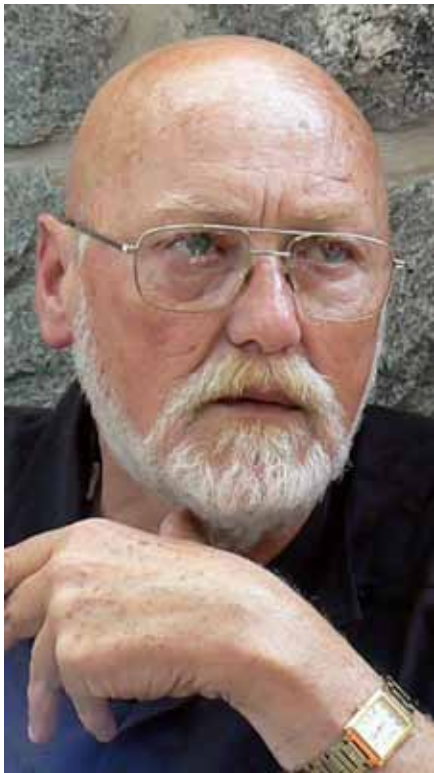
У житті ніщо не трапляється випадково. Щойно я зайшов до зали Будинку архітектора і привітав Віталія Шостю з новим проектом «Час і простір гідності» його студентів з Майстерні графічного дизайну, як він познайомив мене з Василем Лінде-Кричевським, онуком видатного українського митця Василя Григоровича Кричевського.

Умить пригадалося, що саме з нарисів про Василя Кричевського «Ренесансний талант» редакція журналу «Упаковка» позаминулого року розпочала проект «Історичні постаті українського дизайну». А ще проект Майстерні Віталія Шости «Родовід духу», для якого саме Василь Лінде-Кричевський у співпраці з благодійним фондом «Дар» передав кілька дбайливо збережених орнаментальних композицій свого діда.

Дізнавшись, що мій новий знайомий пробуде в Україні ще декілька тижнів, одразу вирішив, що не можна гаяти часу і потрібно скористатися такою чудовою нагодою, щоб у розмові з прямим нащадком Василя Кричевського відкрити невідомі сторінки життя і творчості Великого Українця.

Ми зустрілися наступного дня в офісі пані Валентини Подгорної з Благодійного фонду «Дар», де за філіжанкою кави Василь Лінде-Кричевський занурився у спогади про діда, родину Кричевських, повідав про минуле та сьогодення художньої династії.

Валерій Кривошей, к.х.н.

— **Василу Івановичу, Ви належите до родини великого українця, видатного митця ХХ ст. Василя Кричевського, одного з фундаторів українського архітектурного модерну. Мені дуже хотілося б почути від Вас особисто про родину Кричевських, її корені, нащадків, про тих, хто сьогодні зберігає та продовжує сімейні професійні традиції.**

— Родина Кричевських не така проста. За ці майже півтора століття багато чого відбулося і змінилося. Однак історія родини весь час була пов'язана з

історією України. Можна почати так. Першим був дід, Василь Григорович. Далі Федір, його брат. Це перше покоління художників. Далі йде друге покоління: Микола, Василь та Галина Кричевські. Всі художники, а Галина ще й архітектор. Третє покоління — це Катерина, донька Василя Васильовича, моя двоюрідна сестра, вона живе зараз у Каліфорнії; моя рідна сестра Оксана, вона і хімік, і художник; і я сам. Половину свого життя я не був художником, у мене була інша професія. Я працював в адміністрації банку. Далі я зрозумів, що то не моє. Почав займатися скульптурою, керамікою, була своя майстерня. Четверте молоде покоління — моя донька Бланка Мирослава і син Василь, вони займаються мистецтвом. Бланка — художник, вона малює сучасні речі, не такі як дід. Треба сказати, що всі ми в родині різні, немає «повторення» від покоління до покоління. Мабуть, саме це збагачує і доповнює родину Кричевських. Донька моя живе у Міссурі в США, разом зі мною, а Василь живе тут, в Україні. Він малює, розробляє дизайн взуття, займається багатьма проектами, пов'язаними з мистецтвом.

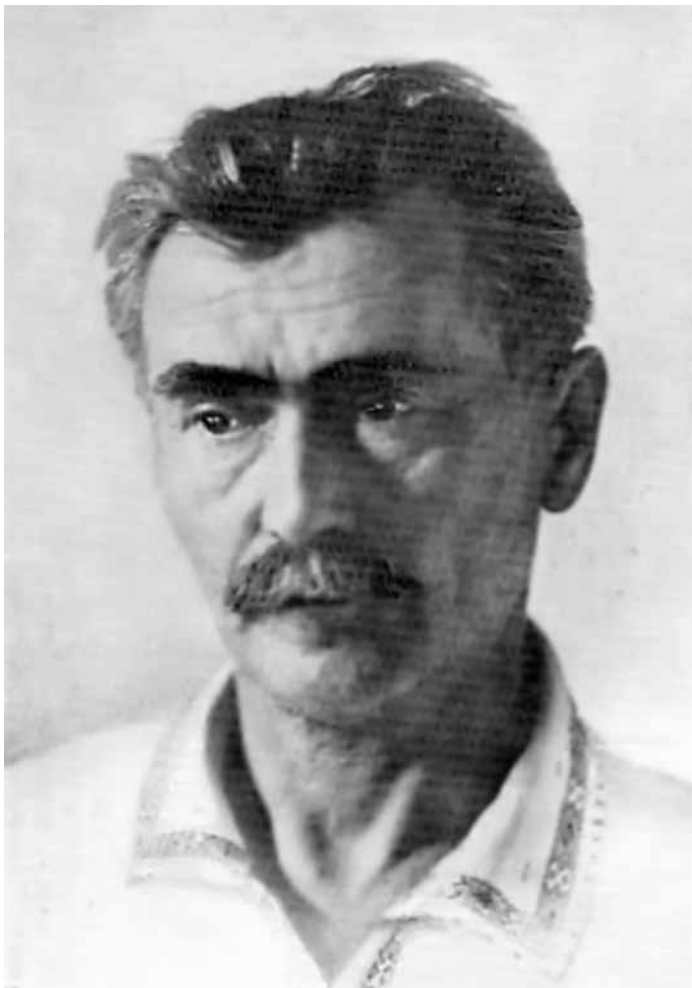
— **Ви народилися через два місяці після того, як помер дід і через це, мабуть, про нього знаєте лише з розмов ваших батьків, бабусі. Що залишилося у Васій пам'яті з тих розповідей?**

— Насправді дуже багато залишилось. Там, удома, як я був малим, наче про-

ходив художню академію. Було нормальним, майже кожного дня слухати розповіді про діда. Моя бабуся, Євгенія Михайлівна (Щербаківська вона, зі Шпичинців), замість звичайних казок, як про Івана Телесика, розповідала більше про історію родини. Певно, щоб, живучи на чужині, не забував про українські корені. Лише сьогодні я розумію, що то було. В мене три сестри. Вони старші за мене, бачили діда, вдосталь отримали від нього щедрої дідусявої любові. Вони розповідали про нього дуже багато. З тих розповідей запам'ятав, що дідусь завжди на перше місце ставив родину, із задоволенням виховував дітей, дуже любив онуків.

— **Ви народилися далеко за межами України, за океаном, на іншому континенті. Що для вас особисто є реальна Україна порівняно з тою, яку Ви уявляли за розповідями родичів?**

— Я народився у Каракасі, столиці Венесуели. Майже все життя я не хотів приїздити до України, бо я думав так: у мене є одна Україна, у голові, це Україна, про яку мені розповідали мама, бабуся, старша сестра, як я був малий, а зараз Україна — інша. Років 10–12 тому моя мама Галина сказала, що треба перенести до України спадщину діда, картини, малюнки, інші речі. Але як це зробити? Це ж не так просто: взяти, прийти і принести картину. Тоді моя сестра Оксана знайшла Наталю Блейзер з Фондації DAAR. Вона народилася в Україні, але

Василь Григорович Кричевський

Пароплав, на якому родина Кричевських перебралась до Венесуели (1948 р.)

Вулиця в Каракасі, де жили Кричевські (1952 р.)

на той час вже проживала в Америці. Згодом Наталя через свою фундацію та Валентина Подгорна з фонду «Дар» доклали всіх зусиль, щоб мистецький архів Василя Кричевського потрапив до України. Так от, 6 років тому, саме Наталя Блейзер сказала мені, що треба їхати в Україну.

Коли я перший раз приїхав сюди, було таке відчуття, ніби я прийшов додому. Я не знаю, як правильно про це сказати, бо хоча я розумів українську, я не мав практики формулювати свої думки. Українська мова була в мене лише в голові. Я знав про Україну і про Київ через розповіді бабусі. І коли приїхав, то побачив відоме мені місто. Почуваю себе нормально, і майже кожний рік я тут, в Україні.

— Відкрийте один з секретів родини Кричевських. Скільки родичів чоловічої

статі мають ім'я Василь? Із чим взагалі пов'язана така увага до цього імені?

— Не знаю, але так сталося, що в кожному поколінні Кричевських є Василі. Василь Григорович — перший Василь з першого покоління. Василь Васильович, його син з другого, я — онук, теж Василь, з третього покоління, маю сина Василя. Це вже наймолодше покоління. Мені розповідали, що напередодні мого народження в родині було два Василі — дід і мій дядько. Коли дід помер, а згодом через два місяці народився я, родина сказала, що в нас було два Василі і треба, щоб і надалі так само було, і тому дали мені ім'я Василь. Мій син народився в той самий день, що і я. Тут, самі розумієте, вибору не було. До речі, і зараз в родині два Василі.

— Так сталося, що Ваш дід Василь Кричевський наприкінці Другої світової вій-

ни покинув Україну і через кілька років опинився у Венесуелі. Що трапилось? Як йому жилося і творилося на чужині?

— Він не покинув Україну. Він сам не хотів їхати з України, адже був патріотом. Але якби він залишився, його б убили, як і інших митців, які залишились на окупованій німцями українській території. І його знайомі, люди з церкви сказали, що треба їхати, немає іншого виходу. Пересуватись на Захід йому допомагала церква, люди з ОУН. Спочатку був Львів, згодом Словаччина, Австрія, Париж, де вже тоді жив його син Микола. Пройшов рік чи два і треба була влаштовуватися на постійне життя. Мій батько, Іван Лінде, інженер-геолог за фахом, спеціалізувався на добуванні та переробці нафти, тому він поїхав до Венесуели, країни, яка багата на заклади нафти. Другим поїхав дід. Венесуела — це

Василь Кричевський з дружиною Євгенією (1952 р.)

Експозиція про Василя Кричевського в Нью-Йорку (1962 р.)

тропічна країна, там не холодно, нема снігу. Дід такий клімат полюбляв, багато бував у Криму. Починати там було дуже важко, але у тата була робота, тому якось трималися. Жили бідно, грошей не вистачало. Взагалі, імміграція — це самі труднощі, інша країна, інші мова, культура й традиції.

— **Відомо, що більшість творчого життя Василя Кричевського пройшло в Україні. Скажіть, будь ласка, що збереглося від Кричевського, є якийсь архів, де все це поділось, чи є якісь плани зібрати все докупи в Україні?**

— Проблема важка, бо є інформація, що творчий скарб діда розкинутий по всьому світу і це не одна країна. Тут Канада, США, Німеччина, Франція, Венесуела. Є дуже багато інформації, адже дідусь дуже багато всього зробив. Якби він був лише архітектором, то можна було шукати в архітектурних архівах. Але ж Василь Кричевський був і архітектором, і художником, і дизайнером. Родина шукає доробки Василя Кричевського по всьому світу, щоб зібрати їх в одне місце, в один музей. Рік тому я був 3 тижні у старій Академії наук Нью-Йорку. Брат моєї мами (перший син моєї бабусі від першого чоловіка Павловського) жив у Нью-Йорку і багато років займався архівами Василя Кричевського. Згодом усі ці архіви

перейшли у цю Академію. Я там був, знайшов у них дуже багато цікавих речей. Мені дозволили їх відсканувати, і зараз усі ці скани є тут, в Україні. Там інформація і за Кричевських, і за Шербаківських. Це дві родини, які мають відношення до української культури.

— **Василу Івановичу, що вам вже вдалося зробити для відродження пам'яті про Кричевського в його рідній Україні?**

— Як ми починали цю роботу тут, в Україні, то я більше займався керамікою. 4 роки тому я починав співробітництво з Національним музеєм-заповідником українського гончарства, це Полтавщина. Там кожного року проводяться міжнародні симпозиуми, різноманітні заходи, конкурси, в журі яких я брав участь. В Опішні був старий будинок, така собі сільська хата, стилізована по-українськи. 5 років тому я був там уперше. Хата мала тільки стіни, даху не було, нічого не було. Рік у рік цей будинок ремонтували, і на початку 2013 р. ми відкрили там музей родини Кричевських. До речі, будинок відремонтовано за дизайном діда в українському модерному стилі. Ідея — зробити в цьому музеї науковий центр родини Кричевських.

— **Ваш дід надавав великого значення глибокому вивченню народної матерії**

альної культури, предметів ужиткового мистецтва. Чи бачите ви зразки подібного напрямку в сучасному українському мистецтві?

— Безперечно, все це зараз можна бачити саме тут, в Україні. Така тенденція існує і в інших країнах. Іноді ми думаємо, що в інших країнах є настільки гарні мистецькі твори, що треба копіювати те, що роблять інші. Як на мене, то хибна думка. Ще дід казав, не треба копіювати те, що роблять у Франції, Петербурзі, Італії чи Німеччині. Треба наслідувати власні традиції і робити те, що ми маємо, бо Україна — багата країна, ми все маємо тут, і не треба дивитися на інші країни. І ще Василь Кричевський казав: «Якщо треба навчитися чомусь, не треба читати як це робити, слід іти до людей, що працюють, до майстрів, і вчитися у них». У цьому плані дуже показовим є один з проєктів, який зробив професор Віталій Шостя зі своїми студентами. Я маю на увазі «Родовід духу». В мене збереглися декоративні ескізи орнаментів мого діда, для яких він використав мотиви, коріння яких сягають далекої давнини. І мені треба було зробити так, щоб ці старі орнаменти отримали нове життя. Мій син Василь одного дня малював кросівки. Я спитав у нього: «Чому ти не використаєш орнаменти

Музей мистецької родини Кричевських в Опішні

діда у цих кросівках?» Він дослухався і вийшло дуже гарно. Коли я передав ці старі орнаменти діда студентам Віталія Шості, то не мав гадки, що можна з ними зробити. Була тільки ідея — переробити їх на сучасний лад. Молоді люди якнайкраще адаптували орнаменти Василя Кричевського до сьогоденних речей. Тим самим вони підтвердили безмежні можливості мистецьких розробок діда. Коли я побачив ці проекти, радів, мов дитина, яка отримала цукерку.

— Ви були учасником творчих пленів кераміки у славнозвісному центрі гончарного мистецтва в Опішні на Полтавщині. Яким чином, на вашу думку, синтезується сьогодні традиційний досвід українського гончарства з модерними пошуками сучасних форм?

— Я думаю, якби не було тих старих майстрів, то і сьогодні нічого б не було. Сучасна кераміка може вона й інша, але традиції роблять свою справу. Вони є основою для сучасних

художників. Важливо, що використовують саме українські традиції, а не досвід майстрів інших країн.

— Василю Івановичу, Ви прийняли рішення взяти українське громадянство. Чи свідчить це про наявність творчої свободи в Україні, такої важливої для митця? Чи був це один з чинників, що вплинув на Ваш життєвий вибір?

— Скажу так, мені важко говорити про зміни в сучасній незалежній Україні. Митець не може творити під керівництвом когось. То не є мистецтвом. Я радий, що в Україні сьогодні є така необхідна свобода творчості. Але це не пов'язано безпосередньо з моїм рішенням. Усе своє життя я був українцем, незалежно від формального громадянства. Цей крок тільки ще більше зближує мене з моєю рідною Україною.

— Шановний Василю Івановичу, дуже дякую Вам за цю зустріч, за цікаву розповідь про Вашу родину, про Вашого славетного діда — Василя Кричевського. Бажаю Вам наснаги у виконанні всіх Ваших планів та проектів. Маю надію, що з кожним роком буде збільшуватися кількість мешканців нашої країни, які відкриватимуть для себе Василя Григоровича Кричевського — видатного митця та Великого Українця. *Ж*

Два Василі (правнук та онук В.Г. Кричевського)